

Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Kurumsal Bakım Hizmetlerinin Önündeki Kültürel ve Toplumsal Engeller

Sezen SONER AYKUT

Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi, sezensoneraykut @gmail.com, ORCID: 0000-0001-6578-8589

Doç. Dr. Ashı KILAVUZ

Ege Üniversitesi, asli.kilavuz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0474-9911

Özet

Türkiye’de yaşlı nüfusun hızla artması, yaşlıların bakım gereksinimlerine yönelik hizmetlerin kapsam ve niteliğini ön plana çıkarmaktadır. Özellikle kurumsal bakım hizmetleri, yaşlıların fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik önemli bir müdahale alanı haline gelmiştir. Bu hizmetlerin etkin bir şekilde sunulmasında yalnızca yapısal faktörler değil, aynı zamanda kültürel normlar ve toplumsal değerler de belirleyicidir. Bu çalışma, Türkiye’de yaşlılara yönelik kurumsal bakım hizmetlerinin gelişimini sınırlayan kültürel ve toplumsal engelleri incelemekte ve söz konusu engelleri geriatri disiplini odağında, sosyal hizmet bakış açısıyla ele almaktadır. Sonuç olarak, yaşlı bakımının kurumsal düzeyde verimli ve etkin bir şekilde sunulabilmesi için, toplumsal ve kültürel engellerin aşılması, sosyal hizmetlerin güçlendirilmesi ve kültürel duyarlılık doğrultusunda hizmet planlamalarının yapılması gerekmektedir. Bu süreç, yaşlı bakımına dair olumsuz toplumsal yargıların kırılması ve bakım hizmetlerinin aile dışındaki kurumlardan da eşit şekilde sağlanabilmesi için önem taşımaktadır. Bu noktada, sosyal hizmet uzmanlarının rolü, yaşlıların bakımında geriatrik bir bakış açısıyla multidisipliner bir yaklaşım benimsemekle büyük bir öneme sahiptir. Geriatri disiplini, yaşlıların yalnızca sağlık sorunlarını değil, psikososyal ve fonksiyonel ihtiyaçlarını da göz önünde bulundurarak bütüncül bir yaklaşım sunmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, kurum bakımının önündeki olumsuz inançları kaldırmaya yönelik toplumsal farkındalığı artırıcı programlar düzenlemeli ve kurumlardaki yaşlı bakımına dair pozitif bir algı oluşturulması için çalışmalıdır. Bu tür programlar, toplumda yaşlılara yönelik bakış açısını değiştirmenin yanı sıra, kurumsal bakım hizmetlerinin kabulünü de güçlendirebilir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlanma, Yaşlı Sağlığı, Uzun dönemli bakım, Kurumsal Bakım, Kültürel Engeller, Sosyal Hizmet, Geriatri

JEL Kodları: J14, I18

Cultural and Social Obstacles to Institutional Care Services for the Elderly in Turkey

Abstract

The rapid growth of the elderly population in Türkiye has brought increased attention to the scope and quality of services designed to meet their care needs. Institutional care services, in particular, have emerged as a key area of intervention for addressing the physical, psychological, and social needs of older adults. The effectiveness of these services, however, is shaped not only by structural conditions but also by the influence of cultural norms and societal

values. This study examines the cultural and social barriers that limit the development of institutional care services for older adults in Türkiye and discusses these barriers through a geriatric lens, informed by a social work perspective.

Overall, ensuring that institutional elderly care is provided efficiently and effectively requires overcoming cultural and societal obstacles, strengthening social services, and planning care with cultural sensitivity. This process is also essential for challenging negative societal judgments about elder care and ensuring that institutional care is accepted as a legitimate alternative to family-based caregiving. At this point, social workers play a crucial role by adopting a multidisciplinary approach grounded in geriatric principles when working with older adults. The field of geriatrics offers a holistic framework that considers not only health-related issues but also the psychosocial and functional needs of aging individuals. Social workers should implement public awareness initiatives aimed at dispelling negative beliefs surrounding institutional care and work toward fostering a positive perception of institutional care services. Such efforts can contribute both to shifting societal attitudes toward older adults and to strengthening the acceptance of institutional care within the broader community.

Keywords: Ageing, Elderly Health, Long-Term Care, Institutional Care, Cultural Barriers, Social Work, Geriatrics

JEL Codes: J14, I18

GİRİŞ

Toplumların demografik yapısında meydana gelen dönüşümler, özellikle yaşlı nüfustaki artışla kendini göstermektedir. Tıp alanındaki gelişmeler, sağlık hizmetlerine erişimin yaygınlaşması, yaşam koşullarının iyileşmesi, doğurganlık oranlarındaki azalma ve eğitim düzeyinin yükselmesi gibi etkenler yaşlı bireylerin sayısında belirgin bir artışa neden olmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (2024) verilerine göre ülkede 65 yaş ve üzeri birey sayısı 9,1 milyona ulaşmış; bu oran toplam nüfusun %10,6’sini oluşturmuştur. Küresel ölçekte ise 2024 yılı itibarıyla 833,5 milyon yaşlı bireyin bulunduğu, bu sayının dünya nüfusunun yaklaşık %10,2’sine karşılık geldiği bildirilmektedir (Birleşmiş Milletler [BM], 2023).

Dünya Sağlık Örgütü (2022a) tarafından yayımlanan tahminlere göre, 60 yaş ve üzeri nüfusun 2050 yılına kadar 2,1 milyara ulaşması beklenmektedir. Aynı dönemde 80 yaş ve üzeri nüfusun ise üç katına çıkarak 426 milyona ulaşacağı öngörülmektedir. Bu demografik dönüşüm; sağlık, sosyal hizmet, emeklilik sistemi ve bakım hizmetleri gibi alanlarda yeni önceliklerin ve uyum politikalarının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede yaşlı bireylerin yaşam kalitesini destekleyen bakım hizmetlerinin kapsamı giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Yaşlı bakım hizmetleri, bireylerin fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini bütüncül bir yaklaşımla karşılamayı amaçlayan destek sistemlerini içermektedir. Bu hizmetlerin temel hedefleri arasında yaşlı bireylerin bağımsızlığını korumak, sosyal dışlanmayı önlemek, aktif yaşlanmayı teşvik etmek ve sağlık sorunlarına yönelik bütüncül çözümler sunmak yer almaktadır

(Norvilaitė vd., 2024). Günümüzde yaşlı bakım hizmetleri literatürde genel olarak kurumsal bakım ve kurum dışı bakım (home and community-based services–HCBS) olarak iki ana grupta ele alınmaktadır. Bu kapsamda hem evde bakım hizmetleri hem de toplum temelli bakım modelleri yer aldığından, pratikte bakım hizmetleri evde bakım, toplum temelli bakım ve kurumsal bakım olmak üzere üçlü sınıflama içinde incelenebilmektedir (Altındış ve Üner, 2023; Wysocki ve ark., 2012).

Bu derlemede, yaşlı bireylerin yaşamlarının ileri döneminde sıklıkla tercih edilen kurumsal bakım hizmetlerine odaklanılmıştır. Kurumsal bakım yapıları genel hatlarıyla tanııldıktan sonra, bu hizmetlerin Türkiye özelinde karşılaştığı kültürel ve toplumsal engeller değerlendirilecek; bulgular geriatri ve sosyal hizmet disiplini perspektifinden tartışılacaktır.

KURUMSAL BAKIMIN TANIMI VE KAPSAMI

Kurumsal bakım, yaşlı bireylerin bakım ve destek ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla özel olarak tasarlanmış kurumlarda sunulan hizmetler olarak tanımlanabilmektedir. Bu kurumlar, yaşlıların günlük yaşam aktivitelerini, sağlık takiplerini, temel ihtiyaçlarını, sosyal ihtiyaçlarını ve güvenliklerini sağlamak için profesyonel bir ortam sunmaktadır. Bireylerin kendi evlerinde yaşamlarını sürdüremedikleri durumlarda, profesyonel bakım ve destek sağlamak amacıyla tasarlanmış yatılı sosyal hizmet kuruluşları tarafından sunulan hizmetlerdir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018).

Kurumsal bakım; bakımevleri, huzurevleri, huzurevi yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri yaşlı rezidansları ve tatil köyleri gibi kurumlarda sağlanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018; Altındış ve Üner, 2023).

Kurumsal Bakımın Geriatri Disiplinindeki Yeri

Kurumsal bakım hizmetleri, geriatri disiplininin temel taşlarından birisidir. Özellikle multimorbiditesi olan ve fonksiyonel bağımlılığı bulunan yaşlılarda, ev ortamında yeterli bakım sağlanamadığında klinik bir gereklilik haline gelmektedir (WHO, 2022). Özel olarak tasarlanmış huzurevi, bakımevi veya rehabilitasyon merkezi gibi kurumsal ortamlarda 24 saat gözetim ve

destek sağlanmaktadır. Bu sayede özellikle ileri düzeyde demans, kronik hastalık veya ciddi fiziksel kısıtlılıkları olan yaşlılar için kişisel bakım, tıbbi izlem, rehabilitasyon ve sosyal destek bir arada sunulabilmektedir (Gürer vd., 2019). Nüfusun hızla yaşlanmasıyla birlikte, bu tür kurumsal bakım hizmetlerine duyulan ihtiyaç artmakta ve kurumsal bakım, geriatri uygulamalarında kaliteli yaşam ve onurlu yaşlanma hedeflerine ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de Kurumsal Bakım Hizmetlerinin Genel Yapısı

Türkiye’de kurumsal bakım hizmetleri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın koordinasyonunda kamu ve özel sektör tarafından sunulan resmî ve özel huzurevleri ile yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri gibi kurumlar aracılığıyla yürütülmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018). Bu hizmet türleri, yaşlı bireylerin farklı düzeylerdeki bakım ihtiyaçlarına cevap vermek üzere tasarlanmış ve kesintisiz bakım sağlamaktadır. Kurumlarda barınma ve temel günlük yaşam desteğinin yanı sıra sağlık hizmetleri, rehabilitasyon, sosyal destek ve psikososyal hizmetler bütüncül bir yaklaşımla sunulmaktadır. Türkiye’de kurumsal yaşlı bakımı çok disiplinli ekiplerle sunulmaktadır, örneğin, bir huzurevinde sorumlu müdür, sosyal hizmet uzmanı (sosyal çalışmacı), psikolog, hekim, fizyoterapist, diyetisyen, hemşire, yaşlı bakım personeli gibi farklı mesleklerden ekipler birlikte çalışmaktadır (Kapucu, 2013; Sakar, 2023).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2025) verilerine göre Türkiye genelinde kamu, özel ve diğer kuruluşlar dâhil toplam yaklaşık 438 yatılı bakım kurumu bulunmaktadır. Nüfusun hızla yaşlanmasıyla birlikte, bu alandaki hizmet kapasitesi ve çeşitliliği giderek artmakta, kurumsal bakım hizmetleri yaşlılara güvenli ve destekleyici bir yaşam alanı sağlamaktadır.

Evde Bakım, Toplum Temelli Bakım ve Kurumsal Bakım Hizmetlerinin Karşılaştırmalı Analizi

Türkiye’de yaşlı nüfusun hızla artmasıyla, yaşlı bakımında evde bakım, toplum temelli bakım ve kurumsal bakım modellerinin her biri belirli koşullarda önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye’de yaşlı bakım modellerinin tercihi genellikle, aile yapısının kolektivist karakteri ve derin kültürel kodlar tarafından belirlenmektedir. Evde bakım sağlık hizmetlerinin kapsamı açısından daha sınırlı

ve bireyin ev ortamında temel tıbbi bakım, rehabilitasyon ve günlük yaşam desteği sağlanmasına odaklanmakta iken, kurumsal bakım kapsamlı tıbbi gözetim, 24 saat bakım ve rehabilitasyon hizmetlerini içeren profesyonel bir ortam sunmaktadır. Toplum temelli bakım (gündüz merkezleri, yaşlı kulüpleri) ise kısıtlı yaygınlığına rağmen, yaşlının sosyal izolasyonunu kırmada kritik rol oynamaktadır. Türkiye’de evde bakım genellikle kadın aile üyeleri tarafından karşılanmakta ve bakım yükü toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler nedeniyle tek taraflı dağılmaktadır. Kurumsal bakımda sağlık personeli, sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi disiplinler arası ekipler görev almakta, bireyselleştirilmiş bakım planları uygulanmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2017).

Yaşlı bireylerin %46’sı çocuklarıyla yaşamayı, %31,6’sı ise ev ve toplum temelli bakım hizmetlerini tercih ederken yalnızca %10,3’ü huzurevinde yaşamayı istemektedir (Swearingen & Ulucan Özkan, 2025). Bu karşılaştırmalı analiz, Türkiye’de evde bakım ve informal aile bakımının kültürel olarak tercih edildiğini, kurumsal bakımın ise sınırlı sayıda bireyin tercih ettiği bir model olduğunu göstermektedir. Bu durum, kültürel normlar, ekonomik erişim ve hizmet çeşitliliği açısından önemli politika boşluklarına işaret etmektedir.

YAŞLI BAKIMINDA KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL DİNAMİKLER

Türkiye’de Aile Yapısı ve Yaşlılık Algısı

Türk kültüründe yaşlılara saygı ve aile içinde bakımını üstlenme olgusu tarihsel ve dini değerlerle pekişmiştir. Yaşlı bakımının birincil sorumluluğu aile üzerindedir. Türkiye’de geleneksel aile yapısı, yaşlı bireylere atfedilen sosyal statü, otorite ve bakım pratikleri açısından karakterize edilmektedir. Tarihsel olarak, geniş aile modelinin egemen olduğu bu yapıda, değerler ve normlar ön planda olup, birincil ilişki hakimdir, yaş ve soy oldukça önemlidir (Şenol ve Erdem, 2017). Yaşlılar yalnızca aile içinde değil, toplumsal düzlemde de saygın bir konum işgal etmiş ve yaşlılık, birikmiş bilgelik ve deneyimin sembolü olarak kabul edilmiştir. Yaşlı bireyler, aile içi kararlarda (evlilik, mülkiyet, çatışma çözümü) danışılan "kıdemli aktörler" rolünü üstlenmiş; bu durum, onlara karar verme süreçlerinde merkeziyet sağlamıştır (Kağıtçıbaşı, 1996). Kuşaklararası güçlü dayanışma sayesinde yaşlının bakımı, devlet kurumlarından ziyade aile içi dayanışma ağları aracılığıyla sağlanmıştır (Aközer vd., 2011; Esendemir, 2021). Bu durum, kültürel kodlarda da

kökleşmiştir. Ancak son yıllarda modernleşme ile hızlanan kentleşme ve geniş aileden çekirdek aileye geçiş süreci bu geleneksel dinamikleri önemli ölçüde sarsmıştır (Danış ve Sülü, 2016; Gül, 2022).

Geleneksel aile bağlarının kısmen çözülmesi, bireyselliğin öne çıkması, genç kuşakların eğitim düzeyi ve kent yaşamıyla artan bağımsızlığı da geçmişte bilgeliği ve tecrübesiyle ailede otorite sahibi olan yaşlıların nüfuzunu azaltarak rollerini daha çok duygusal ve sembolik alanla sınırlandırmıştır (Esendemir, 2021; Gül, 2022).

Sonuç olarak, modernleşmenin getirdiği bireyselleşme, Türkiye’de yaşlıların aile içindeki konumunu dönüştürmekte; buna karşın kültürel normlar ve aile değerleri, yaşlı bakımında sorumluluğun halen büyük ölçüde ailede kalmasını sağlamaktadır. Güdük ve Ankara’nın (2022) bulgularına göre Türkiye’de yaşayan bireylerin %37’si gelecekte bakım ihtiyacında *informal aile bakımını* tercih edeceğini belirtmiştir. Evde formel bakım hizmeti alma (hemşire, bakıcı gibi) ikinci sırada (%30) gelirken, kurumsal bakım tercih edenlerin oranı %12’de kalmıştır (geri kalanlar kararsızdır). Bu veriler, evde bakımın bir norm olarak içselleştirildiğine işaret etmektedir. Evde bakımın kültürel norm olmasının ardında, yaşlıya saygı ve aile bağlılığı inancı önemli rol oynamaktadır. Yaşlı bireylerin çocuklarıyla yaşaması veya en azından günlük bakımının aile üyelerince üstlenilmesi, Türk toplumunda ideal bir davranış kalıbı olarak kabul görmektedir.

Kurumsal Bakımın Kültürel Kabullenışı

Geleneksel aile yapısı ve güçlü aile bağları, yaşlıların bakımının evde ve aile üyeleri tarafından sağlanmasını toplumsal bir gelenek haline getirmiştir. Ancak sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan yaşanan toplumsal dönüşüm, göç olgusu, aile yapısının değişmesi ve kadınların iş hayatında daha görünür olması, bireylerin çalışma koşullarının ağırlaşması gibi nedenlerle kurumsal bakıma duyulan ihtiyaç artmaya başlamıştır (Berkman, 2019; Özmete ve Hussein, 2017) Yine de Türkiye’de kurumsal yaşlı bakımına yönelik toplumsal kabul oldukça sınırlıdır ve bu durumun ardında güçlü kültürel, dini ve ailevi normlar yer almaktadır. Kurum bakımına yönelik karar verme süreci; ekonomik, psikolojik, sosyal ve kültürel bileşenleri içeren çok katmanlı ve dinamik bir süreçtir. Bu karar, yalnızca yaşlı bireyin ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmekle kalmaz; aynı zamanda aile bireylerinin değer yargıları, bakım kapasitesi ve duygusal yükleriyle de yakından

ilişkilidir. Özellikle bilişsel gerileme (demans gibi), çoklu kronik hastalıkların varlığı, günlük yaşam aktivitelerinde bağımlılık düzeyi ve psikolojik iyilik hali gibi bireysel faktörler, kurumsal bakımın gerekliliğini ortaya çıkaran başlıca etkenler arasında yer almaktadır (Küçükgüçlü vd., 2018). Bunların dışında yaşlı bireyin yalnız ve bakacak kimsenin olmaması, eşini kaybetmesi, ekonomik durumunun kötü olması, kuşak çatışması, ihmal ve istismara uğraması gibi nedenlerde yaşlı bireyleri kurum bakımına yönlendiren faktörler arasında yer almaktadır (Şimşek,2006; akt: Ergün,2021).

Toplumsal Direnç Biçimleri

Kurumsal bakım, ülke ve yaşlı bireyler üzerinde negatif bir etkiye sahiptir (Ergün, 2021). Türkiye’de kurumsal yaşlı bakımına yönelik toplumsal direnç, büyük ölçüde aile yapısına dayanmaktadır. TÜİK tarafından yapılan Türkiye Aile Araştırmasına göre, bireylerin %83,1’i çocukların yaşlandıkları zaman ebeveynlerine bakmaları gerektiğini düşünmektedir (TÜİK, 2022). Geleneksel rollerin sürekliliği ve yaşlı bakımının "ev içi sorumluluk" olarak görülmesi bu durumun göstergesi olarak sayılabilmektedir. Kurum bakımı, özellikle kırsal kesimlerde “yaşlıyı terk etme” ya da “evlatlık görevini ihmal” gibi olumsuz çağrışımlarla algılanmakta ve kabul görmemekte iken; şehirlerde, yaşanan hızlı toplumsal dönüşümler sebebiyle yavaş yavaş kabul görmeye başlamıştır (Doğan,2008). Kurum bakımı genellikle tüm diğer yöntemler denendikten sonra tek çare olarak görülmektedir (Küçükgüçlü vd.,2018; Şahin vd.,2018a).

Dini İnançlar ve Bakımda Mahremiyet

Türkiye’de kurumsal yaşlı bakımı tercihlerini toplumun dini inançları ve mahremiyet anlayışı derinden etkilemektedir. Geleneksel ve dini değerler, yaşlılara bakımın öncelikle aile içinde ve ev ortamında sağlanmasını gerekli gören güçlü bir norm oluşturmuştur (Atalay Algan, 2022; Polat ve Örk, 2021). Bu anlayış, yaşlı bireylerin bakım kurumlarına yerleştirilmesini “evlatlık vazifeden kaçış” ve “vefasızlık” olarak değerlendiren yaygın bir tutuma dönüşmektedir. Ayrıca; bakım süreçlerinde İslami değerler, bedensel bakım faaliyetlerinin (*taharet, abdest vb.*) mahremiyet sınırları içinde yapılmasını zorunlu kılmaktadır (Atalay Algan, 2021). Eğer yaşlı birey kurumda kalıyorsa bakım veren kimsenin kendisiyle aynı cinsiyetten olması gerekmektedir, kadınların

erkek bakım verenler tarafından bakım alması İslam kültürüyle uyuşmamaktadır (Atalay Argan, 2022). Toplumsal bellekte kurumsal bakım hizmetlerinin “ayıp” olarak kodlanması, yaşlı bakımında mahremiyetin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda dini ve kültürel anlamlar taşıdığını göstermektedir.

Hizmeti Reddetme, Bakım Kurumlarına Güvensizlik

Türkiye’de yaşlı nüfus hızla artmasına rağmen kurumsal bakım hizmetlerine talep oldukça sınırlıdır. 2021 yılı Türkiye Aile Yapısı Araştırması’na göre, bireylerin yaşlandıklarında nasıl yaşamayı tercih edecekleri sorulduğunda kurum bakımını düşünenlerin sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Araştırmaya göre sadece %15 civarı bir kesim kurum bakımını düşünürken, büyük çoğunluk evde bakım hizmeti almayı (%30,7) veya çocuklarının yanında kalmayı (%27,5) tercih etmektedir (TÜİK, 2022). Bu veriler, yaşlı bakımında aile içi bakımın Türkiye’de ne denli güçlü bir norm olduğunu göstermektedir. Bu durum, kültürel değerler, toplumsal algılar ve hizmet kalitesiyle ilgili endişelerle de yakından ilişkilidir. Bunların dışında toplumsal baskı, aile yanında yaşamaktan memnun olma, bağımsızlık duygusu ve yalnız kalma korkusu, terkedilmiş hissetme, sosyal statüsünü koruma, farklı kültürden gelen insanlarla bir arada yaşamak istememesi gibi duygular da kurum bakımını reddetme konusunda etkili olmaktadır (Şenol ve Erdem, 2017).

KURUMSAL YAŞLI BAKIM HİZMETLERİNİN ÖNÜNDEKİ TOPLUMSAL ENGELLER

Toplumsal damgalama ve dışlanma

Geleneksel Türk toplumunda yaşlılara bakma görevi aile üyelerinin “evlatlık görevi” olarak görülmekte; anne-babaya saygı ve bakım, kültürel ve dini açıdan kutsal bir sorumluluk sayılmakta ve yaşlılar sevgi, saygı ve şefkat ekseninde konumlandırılıp mümkün olduğunca kendi evlerinde, ailelerinin yanında yaşamlarını sürdürmeleri ideal olarak görülmektedir (Aydınbaş, 2023). Ancak yaşanan toplumsal dönüşümler neticesinde daha fazla yaşlı birey kurumsal bakım hizmetlerine ihtiyaç duyar hale gelmiştir. Bu durum, kurumsal yaşlı bakım hizmetlerine talebi artırırken,

toplumda bu hizmetlere yönelik toplumsal engeller, özellikle damgalama ve dışlanma olguları, önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Türk kültüründe, bir aile üyesini bir kuruma yerleştirmek, aile için bir damgalanmaya neden olabilmektedir. Kurum bakımına ilişkin karar, aileler tarafından tüm alternatif yöntemler değerlendirildikten sonra verilir (Chang ve Schneider 2010, Kwon ve Tae 2012; akt: Küçükgüçlü vd., 2018). Aile üyeleri kurumsal bakıma karar verirken, toplumun kurumsallaşmaya yönelik olumsuz görüşleri nedeniyle büyük zorluk ve kararsız duygular yaşamaktadır ve çoğunluğu, kurum bakımına karşı toplumsal baskı yaşadıkları için kararlarını mümkün olduğunca ertelemektedirler (Küçükgüçlü vd., 2018). Bu algılar, yaşlı bakımevlerinin toplum üzerindeki imajının olumsuz olduğuna işaret etmektedir. Kurumsal bakım tercihinde bulunan aileler ve yaşlılar, toplumdan dışlanma ve damgalanma korkusuyla karşı karşıya kalabilmektedir.

Kurumsal bakım hizmetlerine yönelik toplumsal damga, büyük ölçüde kültürel değerlerden beslenmektedir. Geleneksel olarak aile yanında yaşamak, yaşlılık onurunun korunması ile özdeşleştirilirken, huzurevinde kalmak yaşlının toplumdaki statü kaybı, terk edilmişlik hissi olarak algılanabilmektedir (Demir ve İnce, 2021). Türk toplumunun geniş kesimlerinde yaşlıya aile içinde bakmanın doğru ve erdemli yol olduğu inancı günümüzde varlığını sürdürmektedir.

2018 yılında yapılan bir araştırmada katılımcılar “Anneme bakımı kurumda sağlasam toplum bunu asla kabul etmez, ‘neden sekiz evladı annesine bakmamış da huzurevine bırakmış?’ derler” diyerek toplumsal damgalanma ve dışlanmanın altını çizmişlerdir (Küçükgüçlü vd., 2018).

Yaşlı bireylerin kurum bakımına yerleştirilmesi, çoğu zaman toplum tarafından istenmeyen bir durum ya da utanılacak bir ayıp olarak görülmekte; bu da hem yaşlıların hem de ailelerinin psikososyal refahını olumsuz etkilemektedir. Aileler, evlatlık görevini ihlal ettikleri gerekçesiyle eleştirilme korkusuyla kurumsal bakıma yönelmekte tereddüt ederken, bakım kurumlarında yaşayan yaşlılar da kendilerini toplumdan soyutlanmış ve unutulmuş hissedebilmektedir. Bu süreçler, yaşlılarda depresyon, yalnızlık, umutsuzluk gibi sorunlara zemin hazırlamakta; onların yaşam kalitesini ve özsaygısını düşürebilmektedir.

Kurumsal Yaşlı Bakımda Türkiye’de Cinsiyet Roller ve Kadınlara Yüklenen Bakım Yükü

Türkiye’de yaşlı bakımında toplumsal cinsiyet rolleri, bakım sorumluluğunun büyük ölçüde kadınlar tarafından üstlenilmesine yol açmaktadır. Geleneksel ataerkil değerler ve güçlü aile bağlılıkları nedeniyle, yaşlı bireylerin bakımını genellikle eşler ve kız çocukları gibi aile üyeleri üstlenmektedir (Kırışık ve Korkmaz Yaylagül, 2020; Liman, 2023; Önür, 2024).

Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda, Türkiye’de yaşlı bakımının çoğunlukla informal biçimde kadınlarca sağlandığını, bakımın aile içinde bir “görev” ve manevi sorumluluk olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır (Kırışık ve Korkmaz Yaylagül, 2020; Önür, 2015). Bu kültürel algı, yaşlı bakım emeğinin görünmez hale gelmesine neden olmaktadır; kadınlar verdikleri ve mesai saatleri olmayan yoğun bakım emeğine karşın maddi karşılık veya toplumsal takdir beklememekte, bakım bir sevgi ve vefa göstergesi sayılmaktadır (Kırışık ve Korkmaz Yaylagül, 2020).

Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün bir uzantısı olarak, bakım emeğinin kadınlara yüklenmesi, Türkiye’de kadınların sosyal ve ekonomik konumunu da etkilemektedir. Birçok kadın, yaşlı ebeveyne veya akrabaya bakmak için iş hayatına ara vermekte ya da tamamen ayrılmaktadır. Hanehalkı işgücü araştırması sonuçlarına göre 2023 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun istihdam oranının %48,3 olduğu belirtilmektedir. Bu oranın kadınlarda %31,3, erkeklerde ise %65,7 olduğu gözlemlenmektedir (TÜİK, 2024). Ayrıca zaman kullanım araştırmaları, kadınların günde ortalama 4,5 saatini hane içi işlere ve bakım faaliyetlerine ayırdığını, erkeklerin ise sadece 1 saate yakın zaman ayırdığını göstermektedir (Türkiye İstatistik Kurumu ve UN Women Türkiye, 2024).

Kadın emeğinin karşılıksız şekilde aile içi bakıma yönelmesi, kadınların ekonomik bağımsızlığını kısıtladığı gibi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de pekiştirmektedir. Bakım veren kadınlar, çoğu zaman sosyal yaşamdan kopma, psikolojik stres ve fiziksel yorgunluk gibi sorunlar yaşamaktadır. Bu dengesiz rol paylaşımı, yaşlı bakımının sürdürülebilirliğini ve bakım verenin iyilik halini olumsuz etkilemektedir.

GERİATRİK VE SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRME

Geriatri Alanında Kurumsal Bakımın İşlevi

Türkiye’de yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte, kronik hastalıklar, demans, çoklu ilaç kullanımı ve fonksiyonel bağımlılık gibi geriatrik sorunlar daha görünür hâle gelmiş ve yaşlı bireyin ihtiyaçlarını saptamak için bütüncül bir yaklaşım gerekmektedir. Geriatri, yaşlanmaya bağlı fiziksel, bilişsel ve sosyal değişimlerin bütüncül biçimde değerlendirildiği tıbbi bir uzmanlık alanıdır. Yaşlı bireyin iyilik halinin artırılması için sağlık durumunu etkileyen tüm faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir (Şahin vd., 2018b). Bu kapsamda kurumsal bakım, evde bakım olanaklarının yetersiz kaldığı durumlarda önemli bir alternatif olarak öne çıkmaktadır. Geriatri alanında, kurumsal bakım hizmetleri yaşlı bireylerin fonksiyonel bağımsızlığını olabildiğince sürdürmeyi, sağlık sorunlarını yönetmeyi ve güvenli bir yaşam alanı sağlamayı hedeflemektedir. Bunu da hekim, hemşire, sosyal hizmet uzmanı, fizyoterapist, bakım elemanı gibi multidisipliner bir ekip yardımıyla gerçekleştirmektedir. Bu sayede yaşlı bireylerin tıbbi tedavileri, kronik hastalık yönetimi, fiziksel rehabilitasyonu ve psiko-sosyal destek ihtiyaçları eşgüdümlü olarak karşılanabilmektedir (Altındiş ve Üner,2023).

Kurum bakımında yaşlılara; barınma, beslenme, giyinme, temizlik gibi günlük yaşam aktivitelerinde destek sağlanmakta, tıbbi izlem, tedavi ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır. Bunlara ek olarak, psikolojik refahı artırmak için bireysel danışmanlık ve grup terapileri, sosyal uyumu güçlendirmek amacıyla da sanat atölyeleri, kuşaklararası etkinlikler ve toplum entegrasyon programları düzenlenerek çok boyutlu bir bakım planı uygulanmaktadır. Böyle bir bütüncül yaklaşım, yaşlıların sağlık durumlarını dengelemeye, fonksiyonel kapasitesini korumaya ve yaşam kalitesini artırmaya hizmet etmektedir.

Kurumsal Yaşlı Bakımda Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rolü

Türkiye’de yaşlılara yönelik kurumsal bakım hizmetlerinin temel amacı, yaşlı bireylerin bağımlılıklarının azaltılarak sosyal çevreleriyle bağlarını koparmadan aktif, üretken ve saygın bir yaşam sürdürmelerini sağlamaktır (Işıksan, 2019). Bu hedefin gerçekleşmesinde kurumlarda görev yapan sosyal hizmet uzmanları kilit bir rol üstlenmektedir. Sosyal hizmet uzmanı, yaşlı bireylerin huzurevine kabul süreçlerini yönetmekte ve uyum sağlama süreçlerine rehberlik

etmektedir. Bu kapsamda, yaşlının kuruluşla tanışması, yaşam koşullarına ve kuruma uyum sağlaması için gerekli destek sağlanmaktadır. Psiko-sosyal destek programları geliştirerek, yaşlının fiziksel ve duygusal sağlığını destekleyen bir ortam yaratılır. Yaşlının aile ilişkilerinin güçlendirilmesi amaçlanmakta; aile üyeleriyle sağlıklı iletişim kurulması sağlanarak, yaşlının yalnızlık hissi ve izolasyonu azaltılmaya çalışılmaktadır. Yaşlı yakınlarına danışmanlık yapıp, ihtiyaç duyulan konularda, yaşlı bireyin kendisine, yakınlarına ve personele yönelik eğitimler düzenlemektedir. Yaşlı bireylerin hukukî sorunlarıyla ilgilenmekte, gerektiğinde hukuk müşavirliği ile iş birliği yapmaktadır. Yaşlının hukuki hakları ve korunması konusunda rehberlik sağlanarak, bireysel hakların güvence altına alınması sağlanmaktadır. Sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler düzenleyerek, yaşlıların sosyal katılımını artırmayı ve yaşam kalitelerini yükseltmek için çeşitli fırsatlar sunmayı amaçlamaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (n.d.)) Ayrıca, toplumsal sorumluluk çerçevesinde gönüllü katılımı sağlamak için etkinlikler düzenlemekte ve iş birlikleri oluşturmaktadır. Bunların yanında sosyal hizmet uzmanları sadece bireylerle çalışmakla kalmayıp yönetim, program geliştirme, hizmet değerlendirme, toplumsal farkındalık ve politika geliştirme gibi makro düzeyde işlevler de üstlenmektedir (Işıkhana, 2019). Sosyal hizmet uzmanı sahip olduğu roller ile kurumsal yaşlı bakımında mikro, mezo ve makro düzeylerde müdahalelerde bulunarak yaşlı bireyin iyilik hallerini arttırmayı amaçlamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşlı bakım hizmetlerinin kalitesinin artırılmasında kültürel duyarlılıkla hizmet planlaması büyük bir öneme sahiptir. Türkiye’deki yaşlı bakım hizmetleri, toplumsal değerler ve geleneksel anlayışlarla şekillenmektedir. Bu bağlamda, bakım hizmetlerinin sunulmasında kültürel farkların göz önünde bulundurulması, yaşlı bireylerin aidiyet duygularını güçlendirecek ve bakım süreçlerinin daha etkili olmasını sağlayacaktır. Sosyal hizmet uzmanları, bakım merkezlerinde yaşlı bireylerin kültürel geçmişlerini ve sosyal bağlamlarını dikkate alarak kişiselleştirilmiş hizmetler sunmalıdır. Bu, sadece yaşlı bireylerin ruhsal ve psikolojik sağlığına olumlu katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda bakım süreçlerinin sürdürülebilirliğini de artırır.

Eğitim, politika geliştirme ve farkındalık artırma, geriatric bakımda kaliteyi yükseltmenin temel unsurlarıdır. Huzurevlerinde çalışan personel için sürekli eğitim programları düzenlenmeli, yaşlı bakımına dair güncel bilgiler ve teknikler personelin hizmetlerine entegre edilmelidir. Ayrıca,

toplumda yaşlılıkla ilgili farkındalık yaratmak, yaşlıların yaşam hakları ve bakım ihtiyaçları konusunda daha fazla duyarlılık oluşturacaktır. Yaşlı bakımına yönelik kamu politikaları da güçlendirilmeli ve yaşlıların yaşam kalitesini artırmaya yönelik yasa ve yönetmelikler daha etkili bir şekilde uygulanmalıdır.

Kurum bakımına yönelik olumsuz kültürel ve toplumsal engellerin ortadan kaldırılması, toplumda yaşlı bakımına dair olumsuz yargıların kırılması açısından büyük bir öneme sahiptir. Türkiye’deki birçok kültürel değer, yaşlıların aile içi bakımına dayalı bir yaşam sürdürmelerini teşvik etmektedir, ancak kurum bakımının değeri yeterince anlaşılmamaktadır. Bu olumsuz yargıların kırılması için toplumda yaşlı bakımı hakkında daha geniş çaplı farkındalık kampanyaları yapılmalıdır. Ailelerin bakım yükünü hafifletmek amacıyla, bakım merkezlerinin sunduğu hizmetler anlatılmalı, yaşlıların bakımda yalnızlık ve ihmal yaşamadıkları vurgulanmalıdır. Medyanın ve sosyal platformların rolü büyüktür; yaşlı bakım merkezlerinde sunulan kaliteli hizmetler ve sağlanan sosyal ortamlar hakkında olumlu içerikler paylaşılmalıdır.

Son olarak, geriatric bakımda sosyal hizmetin güçlendirilmesi, yaşlı bireylerin yaşam kalitesinin artırılmasında kritik bir rol oynamaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, yaşlı bireylerin psikolojik, sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılamak için multidisipliner bir yaklaşım benimsemelidir. Sosyal hizmetlerin kurumsal bakımda daha etkin bir şekilde yer alması, yaşlı bireylerin yaşam sürelerinin kalitesini doğrudan etkileyecek, aynı zamanda toplumda yaşlılık algısını pozitif yönde değiştirecektir.

KAYNAKÇA

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2017). Türkiye’de yaşlı bakım hizmetleri: Avrupa’dan en iyi uygulama örnekleri ve Türkiye için bir model tasarımı (Proje kitabı). Erişim adresi:

<https://www.aile.gov.tr/.../proje-kitabi>

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2025). Yaşlı. <https://www.aile.tr/eyhgm/kuruluslar/yasli/>

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2018), Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Hizmetler, Kurumsal Yaşlı Bakımı ve Kurumsal Yaşlı Bakımında İllerin Durumu, Ankara, 2018, <https://www.aile.gov.tr/media/9323/kitaptuerkiyede-yasli-lara-yonelik-hizmetler-kurumsal-ya%C5%9Fl%C4%B1-bak%C4%B1m%C4%B1-ve-illerin-durumu2018.pdf>

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (n.d.). Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Erişim adresi: <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/huzurevleri-ile-huzurevi-yasli-bakim-ve-rehabilitasyon-merkezleri-yonetmeligi/>

Aközer, M., Nuhurat, C., & Say, Ş. (2011). Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler Araştırması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 27(27), 103-128. <https://doi.org/10.21560/spcd.73482>

Altındış E., ve Üner E. (2023). Yaşlı Bakım Modellerinin Karşılaştırılması. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 6(1),60-71 <https://doi.org/10.47141/geriatrik.1099573>

Atalay Algan, N. (2021). İslam Hukukunda Yaşlı Bakım Mükellefiyeti. *Trabzon İlahiyat Dergisi* 8(2), 328-364 <https://doi.org/10.33718/tid.1014266>.

Atalay Algan, N. (2022). İslam hukukunda yaşlı bakımı (Yayımlanmamış doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydınbaş, E. (2023). Hayatın En Üst Katı: Gelenekselden Moderne Yaşlılık Olgusu ve Konum Arayışı. *Current Perspectives in Social Sciences*, 27(2), 126-142. <https://doi.org/10.5152/JSSI.2022.22218>

Berkman, K. (2019). Yaşlı bakım hizmetlerinin bakım hizmeti çalışanları ve yaşlı bireyler bakış açısıyla değerlendirilmesi: Denizli ili alan çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(65), 978-994. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3509>

Birleşmiş Milletler (BM) (2023), "World Population Prospects 2023" raporu. <https://population.un.org/wpp/>

Danış, M. Z., & Sülü, C. (2016). Modernleşme sürecinde aile ve sosyal hizmet: Güçlendirme yaklaşımı perspektifinden yapısal bir analiz. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(25), 215–230.

Demir, A. & İnce, C. (2021). Huzurevi Köşesine Atılmak ya da Ölümün Bir Adım Öncesi: Yaşlı Bireylerin Huzurevini Tercih Etme Nedenleri ve Huzurevine Yönelik Algıları, *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587), 7(78), 769-778

Doğan, C. (2008). Türkiye’de yaşlılık ve kurum bakımı. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, (176), 1–14.

Ergün, S. (2021). Ailelerin huzurevinde yaşama bakış açısının değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Esendemir, Ş. (2021). Türkiye’de yaşlılık algısı: Yaşlı ayrıcalığı ve ayrımcılığı üzerine bir inceleme. *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 4(2), 74–86. <https://doi.org/10.47155/mamusbbd.1011701>

Güdük O ve Ankara HG. (2022). Factors Affecting Long-Term Care Preferences in Turkey. *Ann Geriatr Med Res*. 26(4):330-339. <https://doi.org/10.4235/agmr.22.0088>.

Gül, H. (2022). Modernleşme sürecinde yaşlılık sorunlarına ilişkin sosyolojik bir değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 928–943. <https://doi.org/10.15869/itobiad.957272>

Gürer, A., Küdür Çırpan, F., ve Atalan Özlen, N. (2019). Yaşlı bakım hizmetleri. *Journal of Health Services and Education*, 3(1), 1–6. <https://doi.org/10.35333/JOHSE.2019.44>

Işıkhani, V. (2019). Yaşlılara yönelik sosyal hizmet sunumlarında neredeyiz? *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 52, 74–77.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Family and Human Development Across Cultures. Lawrence Erlbaum.

Kapucu, S. (2013). Yaşlı bireye sunulan hizmetler: Kurumsal bakım hizmetleri hizmetleri. In 6. Akademik Geriatri Kongresi 2013: Elektronik Kongre Kitabı (22–26 Mayıs 2013, Sheraton Çeşme, İzmir, Türkiye), 49–51. İzmir: Akademik Geriatri Derneği. <https://akademikgeriatri.org/files/geriatriKitap2013.pdf>

Kırışık, H., ve Korkmaz Yaylagül, N. (2020). Yaşlı Bakımında Kadın Emeği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 17-41.

Küçükgüçlü, Ö., Mert, H., ve Akpınar Soylemez, B. (2018). Turkish Family Decision Making Process For Placing A Loved One With Dementia In Long-Term Care. *International Journal of Caring Sciences*, 11(3), 1722–1732.

Liman, B. (2023). Türkiye’de bakım politikalarının toplumsal cinsiyet perspektifinden değerlendirmesi (Politika Belgesi No: 2). Ankara: Yaşlanma Çalışmaları Derneği Yayınları

Norvilaitė, A., Newland, J.A. & Blaževičienė, A. (2024). Older people’s experience and related factors while receiving home-based long-term care services: a qualitative study. *BMC Nurs* 23, 580. <https://doi.org/10.1186/s12912-024-02234-y>

Önür, H. T. (2024). Toplumsal Cinsiyet Ekseninde Yaşlı Bakımı. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 7(37), 185-202.

Özmete, E., ve Hussein, S. (2017). Türkiye’de Yaşlı Bakım Hizmetleri Raporu: Avrupa’dan En İyi Uygulama Örnekleri ve Türkiye İçin Bir Model Tasarımı. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal İçerme Politikaları Alanında Kurumsal Kapasitenin Artırılması Projesi.

Polat, F. Ç., ve Örk, E. K. (2021). Türkiye’de Yaşlı Bakımına İlişkin Söylemler. *Akademik Matbuat*, 5(2), 109-120.

Sakar, Z. M. (2023). İstatistikler Işığında Yaşlı Bakım Hizmetleri Alanında Ülkemizde Uygulanan Politikalar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(58), 1–20.

Swearingner, H., & Ulucan Özkan, E. (2025). Evde Bakım Hizmet Modellerinin Türkiye’deki Uygulanabilirliği: 65 Yaş Ve Üzeri Bireyler İle Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(2), 223-251

Şahin, E., Topkaya, N., Gençoğlu, C., & Ersanlı, E. (2018a). Prevalence and Correlates of Hopelessness among Turkish Elderly People Living with Family or in Nursing Homes. *Societies*, 8(2), 39. <https://doi.org/10.3390/soc8020039>

Şahin S, Tosun Taşar P, Baybaş BK, Özgür Ö, Tenli E, Ülgen M, Tufan İ, Şenuzun Aykar F, Akçiçek F. (2018b). Kapsamlı Geriatrik Değerlendirmede İnterdisipliner ve Multidisipliner Ekip Kavramları. Yavuz BB, editör. Kapsamlı Geriatrik Değerlendirme. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri. p.8-11.

Şenol, D., ve Erdem, S. (2017). Yaşlılık ve Yaşlı Kadınlarda Huzurevi Algısı: Nitel Bir Çalışma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 31-50

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2024). İşgücü İstatistikleri, 2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İsgucu-Istatistikleri-2023-53521>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve UN Women. (2024). Türkiye'de istatistiklerle kadın 2024. https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_kad%C4%B1n2024.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2022). Türkiye Family Structure Survey, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Family-Structure-Survey-2021-45813&dil=2>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023) "İstatistiklerle Yaşlılar, 2023" raporu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yaslilar-2023-53710>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). Türkiye Yaşlı Profili Araştırması, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Yasli-Profil-Arastirmasi-2023-53809>

World Health Organization (2022). Ageing and health. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>

Wysocki, A., Butler, M., Kane, R. L., Kane, R. A., Shippee, T., & Sainfort, F. (2012). *Long-Term Care for Older Adults: A Review of Home and Community-Based Services Versus Institutional Care*. Comparative Effectiveness Review No. 81. Rockville, MD: Agency for Healthcare Research and Quality. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK114863/pdf/Bookshelf_NBK114863.pdf